

Kocsis-mozaik

2015 nyarán a Bartók Új Sorozat részeként Kocsis Zoltán stúdiófelvételt készített a Nemzeti Énekkarral Bartók kórusműveiből. Hanglemezre került a Négy magyar népdal, az összes férfikar, a román nyelvű nőikarok. A munkafolyamat nagy hatással volt a kórusra, a felvétel egészen különleges hangulatban zajlott. Dóri Eszter, Kristófi Ágnes, Saárossy Csilla, Silló Katalin és Mukli Gyula visszaemlékezésének képkockáiból áll össze az a mozaik, amely megpróbálja megragadni a felvétel születésének megismételhetetlen pillanatait.

„Az a néhány nap, amit eltöltöttünk Diósdon a stúdióban, olyan volt, mintha beiratkoztunk volna drága pénzen egy Bartók kurzusra, amit Kocsis Zoltán tart. Nem is magának a felvételnek köszönhetjük ezt az élményt; hiszen előzőleg sokat dolgoztunk már együtt, de olyan mély műhelymunkában még sosem volt részünk vele, mint amilyen ez volt. Napokon keresztül össze voltunk zárva, napi hat órában vettük fel az anyagot.”

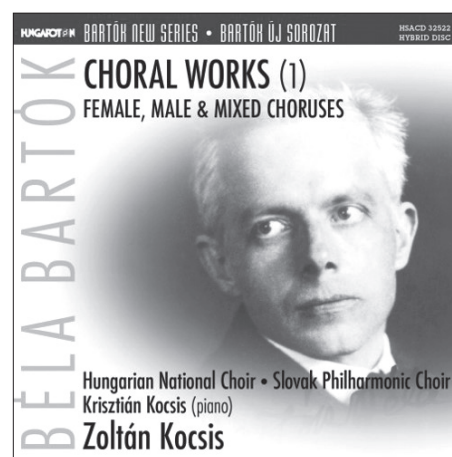
„Kicsit aggódva indultunk neki: vajon a felkészülés elég volt-e ahhoz, amit ő gondol? Mi lesz, ha nem lesz elégedett velünk? A Négy magyar népdal repertoárdarabunk, jól tudjuk, de ebben a műfajban még nem dolgoztunk együtt. Kíséret nélküli darab, ráadásul népdalszerű – ez egy családi együttlét, teljesen más, mint egy zenekari darab. Ha az elején elromlik közöttünk a légkör, akkor rettenetes, hogy mi vár ránk egy héten keresztül. Ehhez képest egy óriási megnyugvás következett: olyan egyértelmű volt minden jelzése, hogy ezek a kételemek, aggodalmak egy pillanat alatt szertefoszlottak. Rögtön helyére került minden; adta magát a részlet, mi milyen legyen. Ez belőle jött, ő hozta ki belőlünk: minden bizonytalanság, félelem megszűnt. Máshogy dolgozott velünk, mint előzőleg bármikor. Nagy bizalmat és lelkes, támogató hozzáállást éreztünk.”

„Egy olyan oldalát ismertük meg akkor Kocsisnak, ami a legnagyobbak közé emelte őt mindig is. Az igényesség persze nem volt számunkra újdonság, az nála egy megszokott dolog. Én nagyon szeretem a Négy magyar népdalt, sokakkal énekeltem. Meglehetősen nehéz az első két tétel szövegszerűsége; tartottam tőle, hogy hogyan tartja majd egyben. Jól tudtuk a darabot, mégis: rengeteg újdonságra jöttem rá abból, ahogy ő hozzányúlt. Hogy milyen szólamokat kell kiemelni, hogyan frazeáljuk a szöveget. Utánanézett, a dalok honnan erednek, mutatott akkordokat, helyeket, én pedig úgy

éreztem, mintha akkor tanultam volna meg az egyébként kívülről tudott darabot! Olyan részleteket, olyan finomságokat mutatott meg nekünk a művekben, amikről azt sem tudtuk, hogy benne vannak, amiket addig nem is mertünk elképzelni – vajon lehet úgy csinálni? És mivel ő úgy kérte, hát elénekeltük. Katartikus volt az élmény: tényleg, ez ilyen! Teljesen más megvilágításba kerültek a tételek. Ezek a Bartókok annyira nehezek, hogy mindig újra elő kell venni őket. Nem lehet koncert előtt csak előkapni. De Kocsis nem elégedett meg a felelevenítéssel: egészen újraértelmezte, és az első pillanattól egészében látta őket.”

„Sokat foglalkozott a szövegszerűséggel. Nem arra törekedett, hogy a népdal eredeti formájában szólaljon meg – ahogy azt az adatközlő interpretálta –, hanem a klasszikus zenei hangzás dominált, mégis népdalszerű lett a megszólaltatás. Nem félt beletenni a népies kurjongatásokat, nagyon ízesre vette az előadást. Az első két tétel tragikus történet. A szólamok arányának beállítása aprólékos munka volt, Kocsis hihetetlen újdonságokat mutatott ebben is. Leült a zongorához, és megmutatta például a díszítéseknek a sebességét. Ahogy ő azt a darabokban is játssza; lassabban indul, aztán beleszalad. Nem hagyta, hogy ragadjanak ezek az ornamentelek, hogy egyenletek vagy lassúak maradjanak, hanem felpörgette és beszédszerűvé tette az egészet. Nem tudtuk megcsinálni rögtön, mert ehhez sokan vagyunk egy szólamban. Nehéz egy díszítésnek egyszerre szólnia, egy színben szólnia, de végül annyira együtt gondolkodtunk, hogy sikerült! Valószínűleg azért, mert könnyedséget kért, egy vékonyabb, áttetsző hangzást helyezett előtérbe.”

„A munka során otthon érezte magát közöttünk. Most először éreztük azt, hogy ugyanúgy hozzá tartozunk, mint a zenekar; jókedvű volt, kimeríthetetlen energiákkal.

Figyelt ránk, a fáradás esetén inkább szünetet adott, de azt elvárta, hogy a felvétel idején maximálisan koncentráljunk. Rá tudott állni a munkatempónkra. Sose volt ilyen közeli partnerségünk, kapcsolatunk. Reggeltől estig együtt lélegeztünk vele. Az az ájult tisztelet, amit az ember gyerekként érez egy kiemelkedően tehetséges kortársa iránt – édes Istenem, hogy lehet ilyet tudni, ez varázslat; ez bennem megmaradt. Ebből váltani partneri viszonyra, megérezni az elfogadást – óriási élmény volt.”

„A mű elején van egy alt szóló. Nagyon kíváncsi voltam, hogy ez vajon milyen lesz? Kocsis Zoltán teljes mértékben, szinte megszállott módon követte a bartóki utasításokat; akkor mi fog történni ott, ahol szövegszerű szabadságra van szükség? Most mi is megtapasztaltuk, amit a szólisták mondtak róla: egy ilyen helyzetben teljesen háttérbe tud vonulni, és átadja az énekeseknek a teret. Ezért ott megszületett a parlando rubato úgy, ahogy az ember lélegzik, teljesen természetesen. Nem akart belenyúlni, és ez nagy megnyugvás volt. A bizalommal, a szabadsággal úgy megalapozta a részlet hangulatát, olyan elégedett volt, hogy nem is kellett irányítani minket, csak elindítani a frázist és az magától létrejött.”

„Persze szigorú volt, mert a zenéből nem engedett, de azon belül olyan szabadsággal

kezelte azt, hogy mit lehet és mit nem, hogy az minden elképzelést felülmúlt. A zene meg kell, hogy szülessen, minden dalmalnak szólnia kell valamiről; ebben nem ismert könyörületet. De abban, hogy hogyan jutunk el oda, és a végső megszólalás milyen lesz – akár még jobb is, mint amit eredetileg elképzelt –, abban olyan szabadságot adott nekünk, hogy ott, helyben születtek meg a darabok. Nem preconcepciókkal érkezett, pedig annyira ismerte a művek hátterét, hogy a konkrét hangokról is tudta, melyik miért van leírva. Minden hangnak a helyén kell lennie, jókor és tisztán, ez nem lehetett kérdés, de hogy milyen kifejezőerővel, milyen tartalommal és milyen hangerővel szólal meg az adott pillanatban, az ott formálódott mind.”

„A vokális instrukciókat illetően végig kontrollálta az elképzeléseit a karigazgatóval. Mindig megkérdezte, hogy az egyes részeket hogyan próbáltuk, hogy gondol-

juk: aztán elmondta, ő hogyan képzei. És mindig igaza volt, de azért ott volt benne az a gondolat, hogy ez nem az ő asztala; szívesen kirándul ide, de azért elfogadta a begyakorolt megoldásokat is. A technikai megvalósítást nem akarta meghatározni. Számított arra, hogy mi is inspiráljuk őt. Mást látott meg a darabokban, mint a többiek. Sokan nem mernek elrugaszkodni a tradícióktól, de őt ez nem kötötte meg. Amit jónak gondolt, azt megtartotta; ha pedig máshogy gondolta, akkor máshogy is dirigálta. Amit létrehozott, az hiteles volt. Nagyon meg tudta indokolni, mit miért kér. Ahogy zongorázott, olyan dolgokat mutatott meg, amik alapján mindenki azonnal megértette a saját szerepét; megtalálta a helyét a zenei formátumban is, a hangzásban is. Egy idő után már nem kellett a zongorához ülnie, mert mi voltunk a zongora. Olyan mélyen a zenében gondolkodott, ahol már nem számít a hangszer.”

„Nagyon vártuk a folytatást, és kifejezetten fájlalom, hogy a Cantata Profana már nem került sorra.

Amikor emlékszem erre a felvételre, szinte látom őt magam előtt. Olyan intenzív volt az irányítása a munka során, annyira jelenvaló volt a személye, hogy ez a közelség valahogy nem szűnt meg, sosem került igazán múlt időbe. Mintha most is lenne, sőt: számomra megmaradt, most is van. Nem is biztos, hogy minden percét felfogtam akkor, hogy milyen nagy dolog egy szobában lenni, együtt dolgozni vele.”

„Ez a lemezfelvétel olyan, mint egy fotó: abban a pillanatban a legtökéletesebb Bartók-interpretáció volt. Lehet másképp gondolni, lehet újra értelmezni, máshogy felvenni, de akkor és ott valamitől a legközelebb állt ahhoz, amit Bartók valaha elképzelhetett, amikor papírra vetette ezeket a darabokat, ebben biztos vagyok.”

Mechler Anna

Menni vagy visszajönni?

Fiatal zenészek portréja, akik külföldi munkavállalás után itthon muzsikálnak – II. rész

Az előző lapszámban indult sorozatunk első részében három vonós művész mesélt arról, miért is vágott neki a külföldi éveknek, majd mi ösztönözte arra, hogy az itthoni zenekaroknál tegyen próbát. Ez alkalommal két fuvola- és egy trombitaművész összegzi nemzetközi és magyarországi tapasztalatait. A külföldi képzésben jelentős szerepet kapó zenekari játékról, a próbajátékokra való felkészítésről, az édesanyák félállású muzsikálásáról, valamint a honvágáról, az itthoni összetartó zenei közösségről is beszélnek.

„A szívem mindig itthon maradt”

Az amszterdami Royal Concertgebouw Orchestra két próbajátékán is sikerrel szerepelt. Először tutti, majd első trombitában jutott a döntőbe.. A sok-sok jelentkező közül, a három napon keresztül tartó fordulokat követően **Csikota Gergely** szerződéssel lett állandó kíséret, s egy éven keresztül minden pozíciót kipróbálhatott a legendás együttesben. A világ egyik legjobb koncerttermében, a legkiválóbb művészekkel muzsikált. Ennek az időszaknak a végén ismét próbajátékot hirdettek, erre azonban már nem

ment el. A honvágya ugyanis arra ösztökélte, hogy megpróbáljon visszatérni Magyarországra.

Akkor már több külföldi tanulóéven és zenekari munkán volt túl. A budapesti Zeneakadémián először Velencei Tamás, majd Boldoczki Gábor volt a tanára. Három éven keresztül minden esztendőben bejutott az Európai Unió Ifjúsági Szimfonikus Zenekarába, majd a Gustav Mahler Jugendorchester tagjává vált.

Az itthoni lehetőségek hiánya miatt, és mert sokat szeretett volna még tanulni a zenekari játékról, külföldön próbált szerencsét. Sikerrel felvételizett a salzburgi

Mozarteumba, ahol Hans Gansch lett a mestere. Már három hónap elteltével próbajátékot nyert a Müncheneri Filharmonikusok zenekari akadémijára. Sok pozíciót kipróbált, 22 évesen el is nyert egy egyéves, helyettesítői állást a Müncheneri Szimfonikusoknál, és státuszos szólamvezető lett. Nem volt váltója, így évi százhusz koncer-